

VERZETSmuseum
ZUID-HOLLAND

V

VERZETSmuseum
ZUID-HOLLAND

Jaarverslag 2011

- Verzetsmuseum Zuid-Holland – Jaarverslag 2011 -
- Turfmarkt 30 - 2801HA Gouda - Tel: 0182 52 03 85 -

Inhoudsopgave

Voorwoord: 'Verzet Verzilverd'	6
Presentatie	7
Tentoonstellingen	7
Evenementen	8
Projecten	11
Vertelochtenden	11
Jongerenparticipatie	12
Adopteer een monument	12
Ik zie, ik zie ...wat jij niet ziet	12
Jongerenprogrammering rond 4 en 5 mei	13
Festivals	13
Raad Eens?	14
Lezingen	14
Jongerencontacten per product	16
Educatie	17
Het mobiele Tribunaal	17
Met terugwerkende kracht	18
Nieuwe website en webles 'Houd de dief!'	19
Oral History	19
Het Kinderparlement	19
Jubileumboek Verzet Verzilverd	19
Educatie en herdenkingen	20
Mailing	21
Leerlingcontacten per product	21
Bibliotheek en Collectie	22
Bibliotheek	22
Collectie	22
Externe contacten	23
Bezoekersaantallen 2011	23
Overleggen	23
Publiciteit	24

<i>Lunchcafé Résistance</i>	27
<i>Interne organisatie</i>	27
Bestuur	27
Medewerkers	27
Vrijwilligers	27
Stagiairs	28
Medewerkers activiteiten	28
In memoriam	28
<i>Financieel overzicht 2011</i>	29
Exploitatierkening	29
Subsidiërende gemeenten	29
Subsidie van Provincie Zuid-Holland	30
Fondsen	30

Voorwoord: 'Verzet Verzilverd'

In 2011 bestonden we vijftienvintig jaar. Natuurlijk werd dit in oktober groots gevierd met een mini-symposium en de publicatie van het jubileumboek 'Verzet Verzilverd'. Het boek representeerde de eigenwijze positie die Verzetmuseum Zuid-Holland onder de verzetsmusea inneemt. Door middel van essays van voormalige directeuren, teksten van lezingen van bekende sprekers en foto-essays werd een beeld geschetst van hoe er de afgelopen jaren over de Tweede Wereldoorlog werd gedacht, hoe wij dit vormgaven en welke toekomstige ontwikkelingen we zien. Op het symposium keek Erik Somers van het NIOD met ons terug en roemde hij vooral onze toekomstgerichte aanpak. Peter van der Dungen van de organisatie van Vredesmusea wees ons verder de weg voor onderwerpen in de toekomst.

Ook de activiteiten die we het afgelopen jaar hebben ontplooid reflecteerden onze bijzondere aanpak. De programmering was ook nu weer een combinatie van aandacht voor het verleden en het heden en van geschiedenis en actualiteit. Zo was er de 'oorlogsexpositie' van 3D foto's van het bombardement op Den Haag, maar ook de ontwikkeling van een digitale quiz over vooroordelen: 'Raad Eens?' Enerzijds waren er lezingen over oorlogsonderwerpen en anderzijds waren we vertegenwoordigd op jongerenfestivals.

De actieve benadering om het publiek op te zoeken is typisch voor Verzetmuseum Zuid-Holland. Een mooi voorbeeld hiervan is de bewerking van de interactieve audiovisuele dilemmashow 'het Tribunaal' tot een mobiele variant waarmee we scholen bezochten. Meer dan achthonderd jongeren op verschillende scholen in de provincie discussieerden over dilemma's van toen en dilemma's van nu. Het succes van onze aanpak werd ook bevestigd doordat een aantal oude programma's met kleine aanpassingen heel goed opnieuw bruikbaar bleek. Zo werd de beeldvormingstentoonstelling en de bijbehorende workshops van 'Ik zie, ik zie ... wat jij niet ziet' weer uitgerold. Ook werd de videotentoonstelling en het spel 'Zeperd' omgebouwd tot webles 'Houd de dief' op onze website. De website zelf kreeg in 2011 haar huidige opgefriste vorm.

De titel van het jubileumboek 'Verzet Verzilverd' suggereert misschien dat Verzetmuseum Zuid-Holland klaar zou zijn met het onderwerp verzet. Dit is geenszins het geval. De activiteiten van afgelopen jaar en onze plannen voor het komende jaar laten zien dat ons motto 'verzet is van alle tijden' springlevend is. Ook is er helaas nog steeds genoeg onverschilligheid ten aanzien van onrecht bestrijden. Er zijn nog steeds heel veel waardevolle lessen uit het verleden te trekken. Daarom gaan we dit jaar verder vanuit het idee 'Verguld met verzet'.

Cristan van Emden
Directeur

Presentatie

Tentoonstellingen

Oorlog en Bevrijding in 3D

Op 5 mei werd de succesvolle tentoonstelling; 'Oorlog en Bevrijding in 3D' geopend. De tentoonstelling was eerder te zien in het Haags Historisch Museum.

Kern van de expositie waren de 3D kleurenfoto's die Wim Berssenbrugge in de Tweede Wereldoorlog in Den Haag maakte. Vooral de foto's van het gebombardeerde Bezuidenhout waren indrukwekkend. Als verzetsfotograaf hield Berssenbrugge en zijn verzetsgroep zich bezig met spionagewerkzaamheden. Hij fotografeerde de V2 raketinstallaties van de Duitsers en gaf de locatie van installaties door aan Engeland.

In de tentoonstelling werd aan deze activiteiten aandacht besteed. Ook werd de euforie van de intocht van de geallieerden en de verbranding van de complete inventaris van een Haags NSB kantoor vastgelegd.

Daarnaast was er een 3D-documentaire over de fotograaf zelf en zijn manier van werken te zien.

De tentoonstelling trok veel nieuwe bezoekers.

Evenementen

21 maart Antiracismedag

De Stichting 21 Maart Gouda en Verzetmuseum Zuid-Holland organiseerden in samenwerking met Bureau Discriminatiezaken in het museum een lezing en discussie met als thema: "Jij en ik ... samen naar een nieuw wij?" De inleiding werd verzorgd door drs. Ine Vink, intercultureel psycholoog en werd gevolgd door een discussie onder leiding van Cristan van Emden. Op donderdag 24 maart vond de traditionele ontmoetingsmaaltijd plaats op veertien verschillende locaties verspreid door Gouda. Het was dit jaar het eerste lustrum.

5 mei Bevrijdingsdag

Op deze dag stond de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens centraal. De viering viel samen met de marktdag op het centrale plein van Gouda. Daarom werden aan zoveel mogelijk marktkramen grote zeildoeken opgehangen. Per zeildoek werd een artikel van de mensenrechten getoond. Te midden van de kramen en mensenrechtenartikelen ontstak Burgemeester Cornelis het bevrijdingsvuur dat eerder die ochtend uit Wageningen door hardlopers was opgehaald. De stadsdichteres en verschillende kinderen droegen vrijheidsgedichten voor.

25-jarig jubileum

Op dinsdag 11 oktober was het 25 jaar geleden dat Verzetmuseum Zuid-Holland zijn deuren officieel opende. Dit feit werd gevierd met een feestelijke middag waar twee sprekers het antwoord probeerden te vinden op de vraag: "Welke lessen zijn uit het verleden te trekken en is er toekomst voor de vrede?"

De sprekers waren **Erik Somers**, medewerker van het NIOD en auteur van diverse studies over de Tweede Wereldoorlog, en **Peter van den Dungen**, voorzitter van de Vereniging van Vredesmuseum.

De pianiste **Jacqueline van der Zee** gaf enkele muzikale intermezzo's. Eén daarvan was een muzikale bewerking van een alternatief volkslied naar een tekst van Jan Boerstoeel.

De genodigden ontvingen een stukje van de collectie. Het museum is in het bezit van aardewerken bloemfiguren die in de Tweede Wereldoorlog zijn gemaakt. De juiste herkomst is echter niet bekend. De genodigden kregen de opdracht om te proberen de herkomst van deze collectie-items te achterhalen.

Aan het eind van de middag werd het Jubileumboek 'Verzet Verzilverd' gepresenteerd. Het eerste exemplaar werd overhandigd aan **Hekon Pasman**, vijfentwintig jaar geleden de eerste voorzitter van het bestuur.

Tot ieders grote verrassing ontving bestuurslid **Debby Hakker** deze middag uit handen van Burgemeester Van der Kamp van Bodegraven-Reeuwijk een Koninklijke onderscheiding voor 25 jaar bestuurswerk bij Verzetsmuseum Zuid-Holland. Zij werd geridderd in de Orde van Oranje-Nassau. De middag werd afgesloten met een hapje en een drankje.

Projecten

'Wensfontein' vaas

De kunstenares Marieke Schoonderbeek vervaardigde in 2006 het werk 'de wensfontein' dat te zien was tijdens Gouda's winterevenementen. Van de wensen en munten uit deze fontein creëerde de kunstenares een bijzondere vaas: de 'wensfontein' vaas. Deze vaas schonk de kunstenares aan museumgoudA zodat alle wensen terug konden keren naar het publiek. De vaas ging op tournee langs verschillende culturele organisaties in Gouda. Vanaf april was de vaas een aantal maanden in het Verzetsmuseum te zien.

Stolpersteine (struikelsteentjes)

Het project Stolpersteine is gestart in 2010. Het project werd geïnitieerd door Soesja Citroen (zangeres), Donald Pagrach (bestuurslid Metaheerhuis) en Hans Slooter (vrijwilliger Verzetsmuseum). Op 28 april werden de eerste twee steentjes geplaatst door de kunstenaar Gunter Demnig voor de woning aan de Krugerlaan 105. In totaal zijn er in 2011 zeven struikelsteentjes geplaatst.

Vertelochtenden

Door de ondersteuning van de ouderenbond ANBO konden de vertelochtenden met interculturele verhalen voor vrouwen (en nu ook mannen) ook dit jaar worden voortgezet. Het programma was als volgt:

- 30 januari: Frida Domacassé, vertelt interculturele verhalen en schrijft poëzie.
- 6 maart: Pluspunt Rotterdam met Verhalenderwijs. De vertellers zijn ouderen met verschillende culturele achtergronden.
- 3 april: Stella & Jannie. Verhalen, liedjes, gedichten en de (Inburgerings) kwis met kerkhoedjes
- 25 september: Eveline van de Putte
- 30 oktober: Maria Lek-de Graaff
- 27 november: Nel Greven brengt in verhalen het oude Griekenland naar voren.

Jongerenparticipatie

Ook in 2011 zijn er diverse evenementen geweest waarin jongeren kennis hebben gemaakt, dan wel aan de slag zijn gegaan met de kernwaarden van het museum. Dit varieerde van lezingen tot festivals en van tentoonstellingen tot workshops.

Adopteer een monument

Op woensdag 20 april hebben 124 leerlingen van 4 basisscholen, na een herdenkingsdienst in de Sint Janskerk, bloemen gelegd bij een monument dat door hun school is geadopteerd. Daarna bezochten zij de monumenten van de andere scholen. Vervolgens brachten de leerlingen een bezoek aan het Verzetsmuseum en het Streekarchief.

De geadopteerde monumenten zijn: het bevrijdingsraam in de Sint Janskerk, het Herdenkingsmonument Sint Joris met de draak op de Markt, het Joodse Poortje en het Herdenkingskruis van Toon Pille.

Ik zie, ik zie ...wat jij niet ziet

De workshop/tentoonstelling 'Ik zie, ik zie ... wat jij niet ziet' is onder andere aangeboden als Brede Schoolproject in Albrandswaard. Kinderen tot en met groep acht schreven zich in om na schooltijd, gedurende een aantal weken creatief en maatschappelijk bewust bezig te zijn. Eerst werd de reizende tentoonstelling, waarin negen collages worden gepresenteerd, intensief bekeken en besproken. Wat zie je? Wat denk je dat iemand daarmee wil zeggen? Hoe denk je dat zo'n persoon is en waarom denk je dat? Kloppen deze oordelen wel? Wat is een vooroordeel en wat is een mening? Met deze vragen werden kinderen zich op praktische wijze ervan bewust over hoe oordelen tot stand komen en hoe beeldvorming werkt.

Daarna zijn de kinderen zelf aan de slag gegaan om een collage te maken over zichzelf. Een bijzonder project waarin de kinderen op zoek gingen naar zichzelf en ontdekten hoe anderen naar hen kijken. Deze workshops werden afgesloten met een middag waarbij de portretten(collages) zijn gepresenteerd en ouders en andere genodigden welkom waren om de gemaakte portretten te komen bewonderen en een glaasje limonade te drinken.

Naast Albrandswaard hebben de tentoonstelling en de workshop ook op het Rijswijks Lyceum gestaan in een gezamenlijk programma met 'Raad Eens?' en 'het mobiele Tribunaal'.

Op 17 september is bij de opening van het Nelson Mandela Centrum in Gouda Oost de workshop 'Ik zie, ik zie ... wat jij niet ziet' als één van de openingsactiviteiten aangeboden aan de bezoekers van het centrum. Het nieuwe gebouw dient als multifunctioneel centrum en levert hierdoor een bijdrage aan de leefbaarheid en de sociale samenhang in de wijk. In aanloop naar de opening heeft het museum samengewerkt en overleg gehad met Woonpartners en Factor-G over de invulling van de opening en de plannen voor een gezamenlijk duurzaam kunstwerk aan een binnenmuur van het gebouw.

Jongerenprogrammering rond 4 en 5 mei

Rond 4 en 5 mei heeft Verzetmuseum Zuid-Holland extra aandacht besteed aan jongeren. Vooral jongeren betrekken bij deze belangrijke data zorgt ervoor dat ze zich bewust worden van waarden als tolerantie, vrede en democratie. In de toekomst zijn zij degene die deze waarden moeten overdragen.

Tijdens de filmvertoning 'Vergeten Bevrijders' kwamen jongeren uit diverse buurthuizen uit Rotterdam en Gouda bijeen om deze film te bekijken. Daarna konden zij luisteren naar en vragen stellen over de verhalen van Mohamed el Wakidi, verhalenverteller over de Marokkaanse soldaten die tijdens de Tweede Wereldoorlog aan de Zeeuwse kust het Franse leger dienden. De jongeren, die voor een groot deel ook een Marokkaanse achtergrond hebben, kwamen er zo achter welke rol deze soldaten hebben gespeeld in de gezamenlijke strijd tegen het fascisme. De middag werd afgesloten met de quiz 'Raad Eens?'.

Festivals

Het museum heeft ook dit jaar een aantal festivals bezocht waar veel jongeren op af komen. Dit jaar is opnieuw gekozen om de festivalversie van de quiz 'Raad Eens?' te doen. Dit concept maakt het mogelijk om veel jongeren, direct en persoonlijk aan te spreken. Tijdens de quiz werd jongeren gevraagd om hun oordeel over een persoon te geven. Wat was hiervan waar? En waarom dachten ze zo? Dit bracht hilarische en grappige momenten met zich mee en tegelijk was het ook confronterend. Op deze vrijblijvende en laagdrempelige manier werden jongeren bewust gemaakt van hun vooroordelen. Als de jongeren hun best hadden gedaan kregen zij een tolerantieonderscheiding, een blauw polsbandje van Verzetmuseum Zuid-Holland.

In 2011 was het museum op de volgende festivals vertegenwoordigd:

Lakeside Festival Alphen	20 augustus 2011
SkateJam Festival Delft	18 september 2011
Lichtjesavond in Delft	13 december 2011

Raad Eens?

In 2011 is er hard gewerkt aan de digitale show 'Raad Eens?' Nadat er, net als in voorgaande jaren op festivals op analoge wijze mee werd geëxperimenteerd, werd dit jaar gewerkt aan een digitale variant. Hiervoor werden een twintigtal mensen aan een diepte-interview onderworpen. Bij de portretten van deze mensen werden allerlei vragen bedacht. In een vlotte beeldshow kan het publiek met de vragen worstelen en ontdekken hoe beeldvorming bij henzelf tot stand komt. De digitale variant is voor het eerst met succes in Rijswijk op het Rijkswijks Lyceum uitprobeerde.

Lezingen

Inger Schaap

Op 20 januari vond de eerste lezing van het jaar plaats. Inger Schaap hield de voordracht naar aanleiding van haar boek 'Sluipmoordenaars. De Silbertanne-moorden in Nederland 1943-1944'.

Inger Schaap (1984) studeerde cum laude af aan het Centrum voor Holocaust en Genocidestudies in Amsterdam.

Auke Kok

Historicus, journalist, columnist en schrijver Auke Kok sprak op 17 februari naar aanleiding van zijn boek 'Oorlogsliefde'. Het boek beschrijft de bizarre maar ook tragische liefdesgeschiedenis van Corrie den Held die getrouwd was met de meest beruchte landverrader: Anton van der Waals.

Henkjan Sprokholt

In de 3e aflevering van Buitenplaats Gouda, een samenwerkingsproject tussen Verzetmuseum Zuid-Holland en MuseumgoudA, sprak Henkjan Sprokholt over de Buitenplaatsen die Gouda heeft gekend.

Joggli Meihuizen

Op 7 april gaf rechtshistoricus en schrijver Joggli Meihuizen een lezing. De aanleiding was de in 2010 verschenen publicatie: 'Smalle marges. De Nederlandse advocatuur in de Tweede Wereldoorlog'. Joggli Meihuizen is verbonden aan het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie.

Henk Tijssen

De historicus en docent geschiedenis Henk Tijssen heeft op 21 april gesproken over zijn in 2009 verschenen boek 'De dominee van de NSB'. In dit boek wordt de opmerkelijke levensgang van Wilhelm Boissevain beschreven: van talentvolle, jonge theoloog naar ideoloog van de NSB.

ds. Hette Abma

Dominee Abma van de Sint Janskerk verzorgde op 26 april een lezing over de Joodse bevolking in Gouda. De vraag die hierbij centraal stond was of Gouda wel een veilige plek was voor de Joodse bevolking, aangezien de oorlog 327 slachtoffers eiste. De avond was een samenwerking met museumgoudA en Stichting Gouds Metaheerhuis.

De lezing ging vooraf aan het plaatsen van de eerste zeven zogeheten 'stolpersteine' op 28 april. Deze 'struikelsteentjes' herinneren aan de tijdens de Tweede Wereldoorlog omgekomen Joden.

Saskia Goldschmidt

Op 12 mei gaf Saskia Goldschmidt een lezing over haar boek: 'Verplicht Gelukkig'. Een aangrijpend verhaal over de schaamte van een dochter en het oorlogsverleden van haar Joodse vader. De lezing werd met veel expressie omlijst.

Saskia Goldschmidt werkt tegenwoordig als theaterdocente en actrice.

Anna Timmerman

De directeur van Human Rights Watch in Amsterdam, Anna Timmerman, hield op 19 mei een lezing naar aanleiding van haar boek 'Machteloos? Ooggetuigen van de Jodenvervolging'. Zij was als onderzoeker betrokken bij het internationale project *Ooggetuigen van de Jodenvervolging*, waarin honderden mensen geïnterviewd werden over hun betrokkenheid bij de Jodenvervolging in de Tweede Wereldoorlog. Het onderzoek werd uitgevoerd door het United States Holocaust Memorial Museum in Washington. De meeste onthullende interviews met Nederlanders vormden de basis voor het boek 'Machteloos?'

Martin Bosma

Op 9 juni zou PVV-Tweede Kamerlid Martin Bosma door Gerrit Schinkel, politiewoordvoerder te Rotterdam en voormalig raadslid voor de PvdA in Gouda, worden geïnterviewd naar aanleiding van zijn boek: 'De schijnelite van de valse munters'. De heer Bosma heeft afgezegd vanwege drukke werkzaamheden voor de Tweede Kamer.

Ad van Liempt

Journalist, publicist en tv-programmamaker Ad van Liempt hield 24 november een lezing over zijn laatste boek 'Jodenjacht, de onthutsende rol van de Nederlandse politie in de Tweede Wereldoorlog'. Het boek, geschreven onder eindredactie van de Goudse archivaris Jan Kompagnie, is de weerslag van een onderzoek in ongeveer 230 strafdossiers van politieagenten in het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR) dat het Nationaal Archief bewaart.

Maarten van Buuren

Op 20 december gaf Maarten van Buuren een lezing over zijn boek 'De afrekening – Ontmaskering van het gewapend verzet'. Min of meer bij toeval kreeg Van Buuren archiefstukken in handen over het verzet in de regio Zuid-Holland. Het verzet zou zich in oorlogsjaren schuldig hebben gemaakt aan criminele activiteiten.

Jongerencontacten per product

Brede Schoolproject Albrandswaard	3
Afsluiting workshop Brede School	4
Joy XL	4
Jongerenprogramma rond 5 mei	26
Raad Eens?	205
SkateJam Festival	200
Jongerenraad Jouw Delft	8

De afdeling Jongerenparticipatie heeft **450** jongeren bereikt (Dit is exclusief de lezingen).

Educatie

Het aantal onderwijscontacten bedroeg het afgelopen jaar **2706** leerlingen afkomstig uit Gouda en uit vele andere gemeenten in de provincie Zuid-Holland. De leerlingen namen deel aan diverse activiteiten zoals rondleidingen en debatten, museumlessen en workshops: *Niet Weggooien!*, *Met terugwerkende kracht*, *Het Tribunaal* en *Het mobiele Tribunaal*, *Raad Eens!*, *Ik zie, ik zie ... wat jij niet ziet* en de mp3-wandeling *Verhalen uit de oorlog*.

Het mobiele Tribunaal

Al een aantal jaren heeft het Tribunaal in de vaste opstelling bewezen een interessant en educatief middel te zijn om jongeren bewust te maken. In 2011 kreeg het Tribunaal er een zusje bij. Deze mobiele variant heet, hoe kan het ook anders, het *mobiele Tribunaal*!

In het voorjaar vond de aftrap plaats van de mobiele versie van Het Tribunaal. Op het Rijswijks Lyceum hebben op donderdag 28 april zeventig leerlingen hieraan deelgenomen. Het mobiele Tribunaal maakte deel uit van een dagvullend programma. De workshop 'Raad Eens?' werd verzorgd met een quiz over beeldvorming en vooroordelen en bij de reizende expositie over identiteit: 'Ik zie, ik zie .... wat jij niet ziet!' werden collages gemaakt.

Aline Brendel van de Kinder- en Jongerenrechtswinkel opende deze bijzondere dag. De lokale krant van Rijswijk wijdde er een artikel aan. Totaal zijn er die dag 210 leerlingen bereikt.

Voor de jonge vmbo leerlingen bleek het een prachtige praktijkoefening te zijn in het bepalen van standpunten en hierover te discussiëren. Voor de hogere niveaus en leerjaren was juist de verdieping in de ethische kwesties die aan de kaak werden gesteld een uitdaging. Uit de evaluatie blijkt dat jongeren het fijn vinden om te weten hoe hun klasgenoten over bepaalde kwesties denken. Op deze manier leren ze elkaar beter kennen. Het stemmen met stemkastjes vinden ze prachtig. Het direct zien van de resultaten en daarop mogen reageren, werkt stimulerend en zorgt voor interessante maar soms ook heftige discussies. Leerlingen en docenten reageerden zeer positief op het programma.

'Het was leuk om te zien hoe andere leeftijdsgenoten over bepaalde standpunten dachten.' (meisje, 15, 3 vwo)

'Goed dat je zelf je eigen mening mag vertellen.' (jongen, 12, 1 VMBO)

'Je ziet dat het best moeilijk is om een partij te kiezen.' (meisje, 15, 2 VMBO-LWOO)

'Leerlingen krijgen niet vaak de mogelijkheid om hun mening te geven en/of te discussiëren over dit soort zaken. Zeer nuttig!' (docent Engels, bovenbouw VMBO)

Vanaf oktober werd het mobiele Tribunaal ook aangeboden aan scholen die het OorlogsVerzetsmuseum Rotterdam bezochten. Diverse scholen uit de omgeving van Rotterdam hebben er dankbaar gebruik van gemaakt. Het was een groot succes en daarom blijft het museum het komende schoolseizoen het mobiele Tribunaal aanbieden.

De samenwerking met andere musea blijkt goed te werken. Eind december zijn er gesprekken gevoerd met het Haags Historisch Museum om dit programma in 2012 ook aan de scholen die een bezoek brengen aan de Gevangenpoort, aan te bieden.

In 2011 hebben in totaal **800** leerlingen deelgenomen aan het mobiele Tribunaal. Het doel is om dat aantal in 2012 naar de 1000 te brengen.

Met terugwerkende kracht

Het nieuwe educatieve materiaal voor diverse onderwijsniveaus dat vorig jaar werd ontwikkeld bij de verhalenwand *Met terugwerkende kracht* is vers van de pers in gebruik genomen bij aanvang van 2011. Voor leerlingen van het vmbo/havo is nog een extra voorbereidend werkblad gemaakt. Hierin maken de leerlingen vanuit hun eigen belevingswereld en de wereld om hen heen kennis met het begrip *mensenrechten*. Met die nieuw verworven kennis en vaardigheden wordt in het museum teruggekeken op de gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Nieuwe website en webles 'Houd de dief!'

Een extra gift van de provincie Zuid-Holland ter gelegenheid van het vijftienvigjarig jubileum van het museum maakte de realisatie van een nieuwe website mogelijk waarop al onze activiteiten en producten overzichtelijk staan vermeld. Ook kan op de homepage een voorproefje genomen worden van *Het Tribunaal, de mp3-wandeling Verhalen uit de oorlog* en er kan een fragment beluisterd worden van de *audiotour in het museum: Met terugwerkende kracht*.

De webles *Houd de dief!* is een ontdekkingsstocht over vooroordelen. Het is een bewerking van de videotentoonstelling 'Zeperd' van het vorig jaar. Aan de hand van filmpjes, spelletjes en onderzoekjes ontdek je wat vooroordelen zijn, welke vooroordelen je zelf hebt, hoe je kunt omgaan met vooroordelen, en welke rol media - zoals kranten en televisie - spelen bij vooroordelen.

De webles is geschikt voor hoogbegaafde leerlingen vanaf tien jaar, en voor leerlingen van het middelbaar onderwijs.

Oral History (interviews)

Ter voorbereiding van de ontwikkeling van de mobiele kinderrechtensexpositie van volgend jaar zijn de veertien interviews met de gastsprekers uit 2010 verwerkt tot een aantal thematische filmpjes: Begin van de oorlog, discriminatie en Jodenvervolging, ouders opgepakt, levensomstandigheden, bombardementen, de bezetter, onderduik, honger, levenslessen en bevrijding. Hierin vertellen de geïnterviewden over hun kindertijd en persoonlijke ervaringen in de Tweede Wereldoorlog. Kinderen in de leeftijd van tien tot veertien jaar vormen de doelgroep van de expositie.

Het Kinderparlement

Op de valreep van 2011 is subsidie ontvangen voor het realiseren van 'Het Kinderparlement', een mobiele interactieve audiovisuele show, tevens onderdeel van de geplande kinderrechtensexpositie. Doelstellingen zijn: bewustwording van de rechten van het kind; bewustwording van de eigen verantwoordelijkheid in de samenleving; aanleren van discussievaardigheden en respecteren van andermans mening. De ontwikkeling van dit project die dit jaar is ingezet zal in 2012 tot realisatie van het project moeten leiden.

Jubileumboek Verzet Verzilverd

Ter gelegenheid van het vijftienvigjarige jubileum op 11 oktober 2011 werd een jubileumboek samengesteld. De bundel schetst met verhalen van de oud-directeuren en foto-essays een beeld van de zoektocht van het museum naar mogelijkheden om het publiek lessen uit het verleden te laten trekken. Het lezingenprogramma van de afgelopen jaren scherpte de geesten bij het nadenken over de betekenisgeving van de oorlog en wierp de vraag op of er toekomst is voor vrede. Thomas von der Dunk, Job Cohen, Jan Pronk, Arnon Grunberg, Nico ter Linden, Emile Roemer en Mient Jan Faber dachten mee en hun teksten zijn als essays opgenomen in de bundel. Ook Jan Boerstoele en Leo Vroman leverden in dichtvorm een bijdrage. Alle stukken tezamen geven een impressie van hoe er gedacht wordt over vrede en vrijheid en welke rol het museum daarin wil spelen.

Alle docenten en leerkrachten die het museum de afgelopen jaren met hun leerlingen bezochten hebben een exemplaar van het jubileumboek ontvangen. Het is de bedoeling dat de docenten actief aan de slag gaan met het boek en met de kinderen nadenken over de betekenis van oorlog.

Educatie en herdenkingen

Auschwitzherdenking

Ter gelegenheid van de jaarlijkse Auschwitzherdenking op 29 januari sprak opperrabbin Binyomin Jacobs over het thema: 'Auschwitz.... en hoe nu verder?' Hoe verging het de tweede generatie Joodse burgers die op moesten groeien met de herinnering van hun ouders.

De andere vraag die deze avond aan de orde kwam was: 'Moeten wij zesenzestig jaar na het einde van de oorlog de bevrijding van Auschwitz nog wel herdenken?' Het antwoord hierop was deze avond een volmondig: ja!

Opperrabbin Binyomin Jacobs rekent zich tot de stroming van de Lubavitcher Chassidim die bekend staan voor hun openheid naar zowel de niet-religieuze Joodse gemeenschap als naar de niet-Joodse samenleving.

Februaristaking

Op 25 februari werd de Februaristaking herdacht met een rede die werd uitgesproken door Job Cohen. Hij sprak over het thema: 'Is er toekomst voor de solidariteit?' Hierbij riep hij iedereen op om vooral de dialoog te blijven zoeken.

Cohen werkte twaalf jaar bij de Universiteit Maastricht. In de jaren '90 was hij verschillende malen staatssecretaris in diverse kabinetten. Nadien werd hij burgemeester van Amsterdam.

Jan Pronk

Over het thema: 'Moeten wij zesenzestig jaar na de bevrijding de oorlog nog wel herdenken?' sprak Jan Pronk op de avond van de dodenherdenking op 4 mei.

Tijdens zijn nog werkzame leven was de spreker parlementslid, minister voor Ontwikkelingssamenwerking, lid van het Europees Parlement, adjudant-secretaris-generaal bij de UNCTAD, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, voorzitter van Vluchtelingenorganisatie Nederland (VON), VN-gezant van Soedan en sinds 2008 voorzitter van het Interkerkelijk Vredesberaad, het IKV.

Coornhertlezing

De jaarlijkse Coornhertlezing werd op 27 oktober uitgesproken door oud-politicus Frits Bolkestein (VVD). Aanleiding was zijn onlangs verschenen boek 'De intellectuele verleiding, gevaarlijke ideeën in de politiek', dat vele raakvlakken met zijn politieke carrière heeft.

Mailing

In september is ons aanbod voor het schooljaar 2011/2012 per post verstuurd naar alle scholen voor primair en voortgezet onderwijs in de gemeenten die ons museum jaarlijks subsidiëren. Het aanbod was voorzien van een begeleidend schrijven waarin tevens de aandacht werd gevestigd op onze nieuwe website waarop ook al ons aanbod is terug te vinden en voorbereidend lesmateriaal kan worden gedownload.

Scholen in gemeenten die het museum subsidiëren hebben gratis toegang en betalen alleen een bedrag voor de begeleiding. Ook krijgen zij korting als wij hen bezoeken.

Leerlingcontacten per product

Primair onderwijs:

NW!+AV+vitrites	173
NW!+Podcasts	120
NW!+vitrites	49
Workshop 'Vrijheid'	37
AV+Podcasts	30
Anne Frank+AV+Podcasts	161
Anne Frank+Podcasts	101
Eigen begeleiding	<u>124</u>
Totaal	795

Speciaal primair onderwijs:

NW!+AV+vitrites	12
-----------------	----

Voortgezetonderwijs:

Tribunaal/vragen/Zeperd	70
Tribunaal/AV/Podcasts	271
Podcasts/Tribunaal	125
Podcasts/Tribunaal/Zeperd	39
Tribunaal/Podcasts/Audiotour	40
AV/Onderz.doss./Tribunaal	97
Tribunaal/Onderz.doss./Zeperd	143
Voorwerpen/Tribunaal/Podcasts	30
Audiotour verhalen uit de oorlog	44
Tribunaal+discussie	<u>19</u>
Totaal	878

Speciaal voortgezet onderwijs:

NW!/Vitrites/AV	49
Tribunaal/AV/Audiotour	<u>32</u>
Totaal	81

In totaal hebben **1766** leerlingen een bezoek gebracht aan Verzetsmuseum Zuid-Holland aan de Turfmarkt in Gouda.

Bibliotheek en Collectie

Bibliotheek

Hoewel in het afgelopen jaar het aantal particuliere schenkingen afnam, was dit echter niet te merken aan de kwaliteit van het aangeboden. Zo was er bijvoorbeeld een schenking van een in eigen beheer uitgegeven boekje van een grote bakkerijketen uit Rotterdam die verslag deed van de verwickelingen rondom de broodvoorziening voor de Rotterdammers tijdens de Tweede Wereldoorlog. In ieder geval toont het een schril contrast met de huidige sortering en hoeveelheden broden die bakkers anno 2011 aanbieden.

Ook waren er weer talloze uitgeverijen bereid om ons, op verzoek, een presentexemplaar over een actueel thema te doen toekomen. Voor ons is dit ook vaak aanleiding om de desbetreffende auteur uit te nodigen om in het museum een lezing te komen verzorgen, waarvoor wij onze hartelijke dank uitbrengen aan zowel de uitgever als de auteur.

Om al onze 8000 titels, media, kranten en tijdschriften goed te kunnen blijven registreren zijn er twee IT-vrijwilligers bezig om een nieuw, aan de huidige eisen, aangepast registratiesysteem te ontwikkelen waarmee we weer jaren vooruit kunnen (in de hoop en verwachting dat het huidige kille culturele beleid geen spaak in ons wiel zal steken).

Aangespoord door onze vernieuwde website hebben wij het afgelopen jaar veel meer bezoekers voor de bibliotheek mogen ontvangen, die wij met raad en daad hebben bijgestaan. Velen gingen daarna naar huis met de door hen gezochte informatie.

De bibliotheek verheugt zich dan ook zeer dat door ons enthousiaste team van vrijwilligers zoveel werk wordt 'verzet' met registreren, scannen, fotograferen en archiveren van de materialen.

Collectie

De arbeidsintensieve registratie van de collectie in Adlib vordert gestaag, maar zal nog veel tijd vergen.

Vooraf door de discontinuïteit in de beschikbaarheid van gekwalificeerde vrijwilligers.

Schenken

Het effect van de actie 'NIET WEGGOOIEN' is blijkbaar uitgewerkt.

Waren er in 2010 nog 61 schenkingen, in 2011 waren dat er slechts 15.

Informatieverwerking

Opmerkelijk is dat het aantal verzoeken voor informatie stijgende is. De gevraagde informatie betreft navraag over personen tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Externe contacten

Bezoekersaantallen 2011

Regulier bezoek museum	1962
Rondleidingen	53
Scholieren	1906
Begeleiding scholieren	101
Jongerenprojecten	450
Mobiele Tribunaal	800
Vertelochtenden buitenlandse vrouwen	275
Groepsbezoek via Résistance	2103
21 maart antiracisme activiteiten	694
Museumweekend	397
4 en 5 mei activiteiten	1324
Opening tentoonstelling	58
Jongerenlezingen	353
Educatielezingen	250
Open monumentendag	353
Jubileumviering	90
Adopteer een monument	124
Kaarsjesavond	488
Buitenplaats elders	125
Totaal aantal bezoekers	11.303

Overleggen

Verzetsmuseum Zuid-Holland nam deel aan de volgende overleggen:

- C9 - Culturele instellingen in Gouda
- Collectieoverleg WOII instellingen
- Vereniging van Musea in Zuid-Holland
- Landelijk Educatief Overleg Oorlog- en Verzetsmusea en Herinneringscentra
- CEPVO: Cultuur Educatie Primair en Voortgezet Onderwijs Gouda
- Stichting 4 en 5 mei Gouda
- Stichting 21 maart Gouda

Publiciteit

Alle door het museum georganiseerde activiteiten hebben in de plaatselijke pers aandacht gekregen. Naast persberichten, zijn er ook foto's en interviews geplaatst.

Overzicht persberichten 2011

Vertelochtend voor Vrouwen 30 januari	26 januari Goudse Post
Lezing n.a.v. het boek 'Sluipmoordenaars. De Silbertannemoorden in Nederland 1943-1944 ' door Inger Schaap. 20 januari	12 januari Goudse Post 13 januari Krant van Gouda 19 januari AD Groene Hart
Auschwitzherdenking door Rabbijn Binyomin Jacobs. 29 januari	22 januari AD Groene Hart 26 januari Goudse Post 28 januari Krant van Gouda 02 februari Goudse Post
Lezing over het boek 'Oorlogsliefde' door Auke Kok. 17 februari	09 februari AD Groene Hart 09 februari Goudse Post 10 februari Krant van Gouda
Herdenking Februaristaking door Job Cohen. 25 februari	16 februari Goudse Post 17 februari Krant van Gouda 21 februari AD Groene Hart 02 maart Goudse Post
3e aflevering in de cyclus Buitenplaats Gouda 'The Originals' door Henkjan Sprokholt 11 maart	09 maart AD Groene Hart
Lezing 'Jij en ik, samen naar een nieuw wij?' door drs. Ine Vink gevolgd door discussie in het kader van de Internationale Antiracismedag 21 maart	16 maart Goudse Post 07 april Krant van Gouda
Presentatie herinrichting Verzetsmuseum bij Goudse Business Club door Cristan van Emden 5 april	21 april Krant van Gouda
Lezing over de publicatie 'Smalle marges. De Nederlandse advocatuur in de Tweede Wereldoorlog' door Joggli Meihuizen. 7 april	30 maart Goudse Post 06 april Goudse Post
Debat onder de noemer 'Standpunt Gouda'. 14 april	16 maart Goudse Post
Lezing n.a.v. het boek 'De dominee van de NSB' door Henk Tijssen. 21 april	15 april AD Groene Hart

4e aflevering in de cyclus Buitenplaats Gouda 'Gouda: Joodse Buitenplaats?' door dominee G.H. Abma 26 april	15 april AD Groene Hart
Plaatsing Stolpersteine 28 april	07 april Krant van Gouda 15 april AD Groene Hart 20 april AD Groene Hart 20 april Goudse Post 04 mei Goudse Post 05 mei Krant van Gouda
Aftrap Mobiele Tribunaal bij Rijswijks Lyceum 28 april	05 mei Weekkrant Groot Rijswijk
Lezing Jan Pronk over thema 'Moeten wij 66 jaar na de bevrijding de oorlog nog wel herdenken?' 4 mei	28 april Krant van Gouda
Bevrijdingsdag: vlaggen op de markt met artikelen Rechten van de Mens 5 mei	06 mei AD Groene Hart
Opening tentoonstelling 'Oorlog en Bevrijding in 3D' 5 mei	27 april Goudse Post 2x 30 april AD Groene Hart
Lezing Saskia Goldschmidt over haar boek 'Verplicht gelukkig'. 12 mei	05 mei Krant van Gouda 09 mei AD Groene Hart
Lezing Anna Timmerman over haar boek 'Machteloos? Ooggetuigen van de Jodenvervolging'. 19 mei	18 mei AD Groene Hart 18 mei Goudse Post
Interview PVV-Tweede Kamerlid Maarten Bosma door Gerrit Schinkel n.a.v. Boek 'De schijnelite van de valse munters'. 9 juni	02 juni Krant van Gouda 09 juni AD Groene Hart (afzegging door Maarten Bosma
Conferentie Involve! Deel je mee? Presentatie 'Het Tribunaal' 16 juni	17 juni Website Museumfuture
Uitspraak TON inzake onderbrengen collectie VMZH bij MuseumgoudA 22 juni	22 juni AD Groene Hart

Herdruk boekje Joods Gouda door Stichting Goudse Metaheerhuis; oorspronkelijke uitgave in 1996 i.s.m. VMZH	11 juli AD Groene Hart 21 juli Krant van Gouda
Tikje eigenwijze oorlogsverteller – Hans Herstel overleden. 6 augustus	11 augustus AD Groene Hart 03 september AD Groene Hart
Tentoonstelling 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet' bij opening Nelson Mandela Centrum 17 september	18 augustus Krant van Gouda
Culinaire voorkeur directeur VMZH	21 september AD Groene Hart
25 jarig jubileum Verzetsmuseum incl. presentatie jubileumboek 'Verzet Verzilverd' 11 oktober	14 september AD Groene Hart 21 september Goudse Post 13 oktober Krant van Gouda 19 oktober Goudse Post 20 oktober Krant van Gouda
Koninklijke onderscheiding Debby Hakker 25 jaar bestuurslid VMZH 11 oktober	19 oktober Kijk op Reeuwijk
Coornhertlezing door Frits Bolkestein n.a.v. zijn boek 'De intellectuele verleiding' 27 oktober	20 oktober Krant van Gouda 02 november Goudse Post
Lezing door Ad van Liempt over het boek 'Jodenjacht' 24 november	16 november AD Groene Hart 16 november Goudse Post 17 november Krant van Gouda
Subsidiestop Provincie Zuid-Holland	09 november Goudse Post 16 november Goudse Post 19 november AD Groene Hart
Vertelochtend voor vrouwen 27 november	23 november Goudse Post
Lezing door Maarten van Buuren over boek 'De afrekening – Ontmaskering van het gewapend verzet'. 20 december	16 december AD Groene Hart

Lunchcafé Résistance

Het afgelopen jaar is het bezoek aan het café erg teruggelopen, evenals de boekingen voor feesten, vergaderingen e.d. hetgeen ook gevolgen had voor de inkomsten.

Het bestuur heeft besloten te zoeken naar een andere wijze van uitbating door een andere bedrijfsleider. Dit mede in verband met de pensioengerechtigde leeftijd van de bedrijfsleidster Yvonne Bouman. Van alle cafémedewerkers zal begin 2012 afscheid worden genomen.

Het blijft natuurlijk mogelijk de ruimte te huren voor vergaderingen, feesten e.d.

Interne organisatie

Bestuur

Het bestuur bestond in 2011 uit de volgende personen:

Ineke van der Wel (voorzitter) – Burgemeester Rijswijk

Piet Zuidwijk (secretaris) – vm. Rector Coornhert Gymnasium

Jan van Lankvelt (penningmeester) – vm. Docent Economie aan de Hoogeschool van Rotterdam

Wim Bakker – vm. Deputy Director bij het Netherlands Institute for Multiparty Democracy

Joop de Graaf (vertegenwoordiger vrijwilligers) – Kolonel b.d. van de Luchtmacht

Debby Hakker – vm. pianolerares

Malène van der Put-van der Stroom - rechter

Kim Magnée-de Berg - predikant

Het bestuur kwam op de volgende data bijeen: 24 januari, 11 april, 26 juni, 12 september en 24 oktober. De inspanningen van het bestuur waren vanaf het eind van het jaar vooral gericht op het vinden van manieren om de continuïteit van het museum in de toekomst te kunnen waarborgen.

Medewerkers

Cristan van Emden (directeur)

Truusje Vélú (educatie en projecten)

Chantal Avila Delgado (jongerenparticipatie vanaf 1 februari)

Anne Keereweer (jongerenparticipatie vanaf 1 februari t/m 31 december)

Yvonne Bouman (bedrijfsleidster lunchcafé Résistance)

Vrijwilligers

Het secretariaat, de bibliotheek, de afdeling collectie, de tuin en tal van andere activiteiten werden door vrijwilligers verzorgd.

De volgende vrijwillige medewerkers hebben in 2011 de doelstellingen van het museum mede verwezenlijkt:

Peter van Adrichem (v.a. maart), Saban Akbulut (t/m 9 maart), Hilda Blom, Leny Bodegom, Ineke den Boer, Rob Carstens, Rick van Dijk (v.a. 4 oktober), Theo Fer (v.a. 1 november), Trudy de Frankrijker, Joop de Graaf, Thea Gutteling (v.a. 20 september), Martin Holstein (v.a. 8 augustus), Ferry Jacob, Wim Kagei, Ad Kraan, Wanda Kraan, Anne-Eva Krebs, Colum Lefevre,

Loek Meulenberg (t/m 29 maart), Wim Reerds, Irina Svetlitchnaja (v.a. 6 september), Gail Tetteroo, Marijke Ticheler, Marianne Waalwijk, Linda Wu (v.a. 6 januari).

Stagiairs

Mariëlle Ledder, leerling 4 VWO aan de Goudse Waarden heeft haar maatschappelijke stage in mei 2011 afgerond

Mark Ledder, leerling 3e klas vmbo-t aan de Goudse Waarden is aan zijn maatschappelijke stage begonnen en zal deze in 2012 nog voortzetten.

Medewerkers activiteiten

De medewerkers hebben dit jaar met elkaar als jaarlijks uitje een bezoek gebracht aan het Wereldmuseum in Rotterdam. Het bezoek werd afgesloten met een lunch.

Op 15 december kwamen de medewerkers bijeen voor een gezellige middag ter gelegenheid van het Decemberfeest.

Deze middag werd de kennis van de medewerkers en een aantal bestuursleden getest door middel van een Triviantspel. Dit spel was speciaal voor het museum vervaardigd door de directeur. Het werd een bijzonder gezellige middag, mede door de lekkere hapjes die de dames van het café hadden klaargemaakt.

In memoriam

Op 6 augustus bereikte ons het bericht dat onze oud-medewerker Hans Herstel op 81 jarige leeftijd was overleden.

Hans Herstel was van 1 januari 1988 t/m 31 december 2009 betrokken bij de afdeling Collectie en hij deed veel rondleidingen voor de schooljeugd met ervaringsverhalen over de Tweede Wereldoorlog.

Sinds 2009 was Hans lid in de Orde van Oranje-Nassau wegens zijn verdienste voor het museum.

Financieel overzicht 2011

Exploitatierekening

<u>BATEN</u>	begroting	realisatie
1. Opbrengsten museum	7.950,-	13.469,18
2. Opbrengst activiteiten	57.350,-	9.619,75
3. Subsidies	178.275,-	179.365,00
4. Donateursgelden	2.700,-	2.385,26
5. Giften	550,-	175,13
TOTAAL	246.775,-	205.014,32

<u>LASTEN</u>	begroting	realisatie
6. Personeelskosten	125.850,-	126.065,62
7. Kosten activiteiten	74.390,-	35.714,36
8. Beheerskosten	14.300,-	13.987,67
9. Huisvestingskosten	24.450,-	18.227,01
10. Overige kosten	8.250,-	10.808,05
TOTAAL	246.490,-	204.802,71
Voordelig exploitatiesaldo	285,-	211,61

Subsidiërende gemeenten

Albrandswaard	1.000,00
Bergambacht	691,00
Bodegraven-Reeuwijk	1.110,00
Brielle	754,00
Gouda	22.082,00
Krimpen a/d IJssel	557,00
Ouderkerk	500,00
Rijnwoude	619,00
Rijswijk	3.404,00
Zuidplas	3.068,00

Subsidie van Provincie Zuid-Holland

Boekjaarsubsidie	145.580,00
------------------	------------

Fondsen

De volgende instanties en financiële organisaties hebben in 2011 bijgedragen:

Provincie Zuid-Holland, Nationaal Fonds voor Vrijheid en Veteranenzorg, Prins Bernhardfonds, Elise Mathilde fonds, Boekhandel Karssen.

Bijzondere dank gaat uit naar de donateurs van het museum en de vrijwilligers die het mogelijk maakten de activiteiten van het museum uit te voeren.

VERZETSmuseum
ZUID-HOLLAND